

**T.C SAĞLIK BAKANLIĞI MÜSTEŞARI PROF. DR. SAYIN
NECDET ÜNÜVAR İLE HEMŞİRELİKTE ARAŞTIRMA-
GELİŞTİRME DERNEĞİ (HEMAR-G) TEMSİLCİLERİ
ARASINDA 18 MART 2003 GÜNÜ YAPILAN GÖRÜŞMEDE
ELE ALINAN KONULAR**

Prof. Dr. Saadet ÜLKER*

**1) Hemşirelik ve Türk Hemşireleri Birliği
Kanun Tasarısı**

Eylül 1992 de Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan komisyon tarafından çalışmaları başlayan kanun tasarısı, Bakanlık içi birimlerin görüşleri alındıktan sonra iki kez ilgili kuruluşların görüşlerine sunulmuş ve tasarı son halini Şubat 1997’de Başbakanlığa sunulmak üzere almıştır. 1954 tarih, 6283 sayılı olup halen yürürlükte olan hemşirelik kanuna alternatif olarak hazırlanan bu tasarının belirgin özellikleri aşağıda bildirildiği gibidir.

- Yaş ve cinsiyet sınırlaması kaldırılmıştır.
- Lise ya da dengi okul mezunu olma ve üniversiteye giriş sınavından gerekli puanı alma koşulu getirilmiştir.
- Eğitim süresi 4 yıl olarak belirlenmiş ve hemşire unvanının yalnızca bu düzeyde eğitim alanlara verilmesi hükme bağlanmıştır. Ancak daha önce hemşirelik unvanı alanlarla bu unvanı almak üzere Sağlık Meslek Liselerinin ya da Önlisans Programlarının hemşirelik bölümlerinde okuyanların kazanılmış haklarını saklı tutan hüküm ile, Sağlık Meslek Liselerinin Hemşirelik Programına eşdeğer olan Sağlık Memurluğu Programından mezun olup Sağlık Memuru unvanını alanların unvanları korunmakla birlikte bu

kanun kapsamına geçici maddeler bölümünde alınmıştır.

- Eğitimin üniversitelerde yürütülmesi hükme bağlanmıştır.
- Hemşire yardımcılığı kaldırılmıştır.
- Hemşireliğin en temel görevi olan **BAKIM** görevinden hareketle, **BAKIM** kapsamına giren görev, yetki ve sorumluluklar tarif edilmiştir. Bu görev ve yetkiler ancak profesyonel düzeyde eğitim almış insan gücünün yetki ile üstlenebileceği görevlerdir.
- Hemşirenin özellik arz eden alanlarda çalışabilmesi için yetki belgesi alması hükme bağlanmıştır. Kanun kapsamında belirtilen görev, yetki ve sorumluluklar dışında hemşireye başka hiçbir görev yaptırılmayacağı hükme bağlanmıştır.
- Meslekte yeterlilik düzeyinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi hükme bağlanmıştır. Hemşirelerin ,resmi bir kurumda çalışsın ya da çalışmasın, mesleklerini serbest olarak icra edebilmeleri hükme bağlanmıştır. Unvan ve meslek icrasının korunması ve yetkisiz meslek icrası konusunda hükümler getirilmiştir.

Ancak söz konusu tasarının özellikle hemşire unvanının kimlere verilebileceğini hükme bağlayan maddesi Sağlık Bakanlığı tarafından 16 Ocak 2003 tarihine kadar ısrarla

* Hemşirelikte Araştırma-Geliştirme Derneği Başkanı

değişime uğratılmıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliğine dahil olma girişimlerinin yoğunlaşması ve bu nedenle hizmetlerin serbest dolaşımını mümkün kılacak uyumlandırma çalışmaları hemşirelikle ilgili Avrupa Birliği Direktiflerine (77/453/EEC ve 77/452/EEC) uyumu zorunlu kıldığından, mevcut tasarının kimlere hemşire unvanı verilebileceği hususuna açıklık getiren maddesi (Madde:4) yeniden ele alınmıştır. 16 Ocak 2003 tarihli Sağlık Bakanlığı metnine (Ek I) alternatif olarak düzenlenen metnin (6 Şubat 2003'de Sağlık Bakanlığına gönderilmiştir. Ek II) özellikle 4 ve 5. Maddelerinin gerekçelerini bu nedenle dikkatle okumak gerekmektedir. Gönderilen metin kapsamına Sağlık Memurları da dahil edilmiştir.

2) Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Meslek Liseleri Hemşirelik Programları

Bu programlara uzun yıllara dayalı tartışmalar sonrası Mayıs 1995 , 185 sayılı Yüksek Sağlık Şurası kararı ile öğrenci alımı durdurulmuş, YÖK'ün yeterli sayıda hemşire yetiştiremediği gerekçesi ile Ekim 2000, 212 sayılı Yüksek Sağlık Şurası ile bu karar iptal edilerek 2001 Haziranında 30 hemşirelik programı tekrar açılmış ve her programa 30 öğrenci alınmıştır. Türkiye'de gelişmiş ülke standartlarına göre yeterli sayıda hemşire olduğu iddiasında bulunmak mümkün değildir. Ancak var olan hemşirelerin de dağılımının dengeli olduğu ve hemşirelerin doğru işlerde istihdam edildikleri de iddia edilemez. Ülkemiz ile ilgili bir başka çarpıcı gerçek 1990'lı yıllardan itibaren her düzeyde eğitimden geçen hemşirelerin kadro sorunu nedeniyle istihdam edilemedikleri ve bu insan gücünün vakıf işçisi, temizlik şirketi işçisi statüsünde asgari ücretle hizmet vermek durumunda kaldığı ya da geçimini hemşirelik dışı işlerden sağladığıdır.

Dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan hiçbir ülkesinde meslek lisesi düzeyinde hemşirelik

eğitimi olmadığı gibi önlisans programlarından mezun olanlara da hemşire unvanı verilmemektedir. Bu nedenle çözüm önerisi olarak Sağlık Bakanlığının 2003 yılından başlayarak bu programlara öğrenci alınımını durdurması uygun olacaktır. Yasa tasarısının bu bağlamda bir an önce yasalaşması ülkemiz ve meslek için yararlı olacaktır.

3) Hastane Hizmetleri Yönetiminde Hemşirelik Hizmetlerinin "Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü" Olarak Yapılandırılması

Sağlık Bakanlığında Bağlı Hastanelerde "Hastane Başhemşireliği", üniversitelere bağlı hastanelerde "Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü" olarak adlandırılan bu yönetim biriminin hizmet şeması ve kadro unvanları belirlenmediğinden ,bu birim yataklı tedavi kurumlarında çağdaş yönetim ilkelerine göre görevini yerine getirememektedir. Bu nedenle hemşirelik hizmetleri yönetiminin toplam kalite yönetimi anlayışı doğrultusunda yapılandırılmasına acilen gereksinim vardır.

4) Ek Gösterge

Meslek Lisesi, Önlisans ve özellikle Lisans mezunu hemşirelerin ek göstergede çok ciddi kayıpları vardır. Bu nedenle bu sorunun da bir an önce çözülmesinde hizmetlerin verimli yürütülmesi açısından yarar vardır.

5) Sağlık Meslek Lisesi Mezunu Olup Açık Öğretim Fakültesi Hemşirelikte Önlisans Programlarından Mezun Olan Hemşirelerin Açık Öğretim Yolu ile Lisans Tamamlama İstekleri

Açık Öğretim Fakültesinden elde edilen bilgiye göre 35.000.000 civarında Önlisans mezunu hemşire vardır. Bu meslektaşlarımız yıllardan bu yana lisans tamamlama isteklerini Türk Hemşireler Derneği aracılığı ile dile getirmektedirler. Öyleki, bu sorun Türkiye'de Hemşirelikle ilgili

sorunların en önde olanıymış gibi algılanmakta ya da öyle algılanması sağlanmaktadır. Bizce sorun önemlidir ancak bu sorun, öncelik sırası itibariyle daha arka sıralarda yer alması gereken ve mutlaka çözümlenmesi gereken bir sorundur. Hemşirelik kanun tasarısı yasalaşmadan ve lisans programlarına çeki düzen verilmeden hemşirelere açık öğretim yolu ile lisans hakkı verilmesi mesleği ve sağlık hizmetlerini ciddi açmazlara sokacaktır.

6) Hemşirelik Danışma Kurulu

- Yukarıda değinilen ancak zaman olmadığı için Sayın Müsteşara iletilenmiş olup bu vesile ile aşağıda 7. Maddeden itibaren değinilecek olan konuların bilir kişiler tarafından tartışılarak sağlıklı çözümlere ulaştırılmasını mümkün kılacak bir danışma kurulunun biran önce kurulmasında yarar vardır.

7) Hemşirelik Hizmetleri Dairesinin Sağlık Bakanlığı Teşkilat Yapısı İçindeki Yeri

Dünyanın birçok ülkesinde Sağlık Bakanlıkları bünyesinde **Chief Nursing Office** olarak adlandırılan Hemşirelik Hizmetleri Dairesi Başkanlıkları bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesine bağlı ülkelerde bu dairelerin doğrudan temas içerisinde oldukları ya da olmaları gereken üst kuruluş ,merkezi Kopenhag'da olan bölgesel hemşirelik dairesidir. Böyle bir birimin oluşturulmasındaki temel gerekçe ,Sağlık Hizmetleri Grubu içinde en yüksek sayıda olan / olması gereken bu meslek grubunun eğitiminden hizmetlerinin yönetimine kadar geniş bir alanda yer alan tüm meseleleri konusunda Hükümet için ve Hükümetle birlikte politika üretmek ve üretilen politikanın hayata geçirilmesini mümkün kılacak unsurları harekete geçirmektir. Bu nedenle Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü içinde yer alan bu dairenin daire başkanlığı niteliği korunarak, amaçları doğrultusunda teşkilatlanmasının

yapılması, buna uygun olarak gerekli kadroların tahsis edilmesi ve bu kadrolara uygun nitelikte kişilerin atanması için gerekli çalışmaların yapılması uygun olacaktır. Ayrıca bu dairenin, bir öneri olarak ,Yataklı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü yerine Sağlık Bakanlığı içinde Sağlık Meslekleri Genel Müdürlüğü adlı bir birim oluşturulduktan sonra bu birim içinde yer alması ya da doğrudan Müsteşara bağlı olması hizmetin etkin ve verimli yürütülmesi yönünden yararlı olacaktır.

8) Özel Dal Hemşireliği

1990 yılı başından itibaren branş hemşireliği olarak da dile getirilen bu konu hemşirelik camiasının geniş ölçüde kavram kargaşası yaşadığı bir konudur. 1990'lı yıllarda Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü de bu kargaşanın oluşmasında büyük pay sahibi olmuştur. Şöyle ki, söz konusu müdürlük bu konuda hazırladığı yönetmelikle hemşireleri 79 konuda 11 ay süreli programlardan geçirerek onları uzmanlaştıracağını ve bu süreli bir eğitimden geçtikleri için kademe alacaklarını vaat etmiştir. Özellikle Meslek Lisesi ve Önlisans mezunu hemşireler bu uzmanlaşma hedefine sıkı sıkıya sarılmışlardır. Bu yönelimlerinin altında yatan temel neden belirli bir alanda uzmanlaştıkları takdirde baş-hemşirelikler tarafından ihtiyaca binaen ya da ceza olarak herhangi bir klinikte ve istenilen zamanda görevlendirilmekten kaçınmaktır. Burada görüldüğü gibi temel sorun hizmetin yönetiminden kaynaklanmaktadır.

Dünyada ve ülkemizde tıp fakültesi modelinde olduğu gibi bir hemşire mezun olduğunda her alanda iş yapabilecek asgari bir altyapıya sahip olmalıdır. Hem Dünya Sağlık Örgütü hem de Avrupa Birliği Direktifleri bu niteliği "Nurse General" ya da "Nurse Responsible From General Care" olarak adlandırmaktadır. Ancak elbetteki, bir hemşire mezun olduktan sonra çalıştığı kurumda çalıştığı birimle ilgili olarak

hizmetiçi eğitimi programlarından geçirilmeli ve bu program sürekli olmalıdır. Nitekim bu durum dikkate alınarak, hazırlanan kanun tasarisında hemşirelerin çalışacakları her birimde çalışmaya başlamadan önce eğitim programlarından geçirilmesi gereği hükme bağlanmış ve Türk Hemşireleri Birliğine bu konuda gerekli yetkiler verilmiştir.

9) Yüksek Sağlık Şuralarına Hemşirelerin Katılımı

Yüksek Sağlık Şuralarının gündeminde

hemşirelikle ilgili bir konu olduğunda Şuraya, Daire Başkanının yanı sıra Hemşirelik Danışma Kurulu Başkanının katılımının sağlanması uygun olacaktır.

Görüşmeden sonra Sayın Müsteşar, konu başlıklarının altına kısa açıklamalar yapılarak hazırlanacak bir metnin yazılı olarak kendisine iletilmesini istemiştir. Bunun üzerine hazırlanan bu metin, metinde geçen iki ekle birlikte (Ek: I-II) Sayın Müsteşarın özel kalemine 24/03/2003 günü teslim edilmiştir.